Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto hallituksen esityksestä vuoden 2027 talousarvioksi

Arvoisa työ- ja tasa-arvovaliokunta, kiitämme mahdollisuudesta antaa lausunto koskien hallituksen esitystä vuoden 2027 talousarvioksi. Esitämme seuraavat huomiot valiokunnan työn tueksi.

Työsuojelu ja työterveys

Lupa- ja valvontaviraston toimintamenoihin esitetään nettomäärärahaa 29 052 000 euroa, joka on 430 000 euroa vähemmän kuin vuoden 2026 määräraha, joka oli 29 482 000 euroa. Hallituskauden aikana tehtyjen tuottavuussäästöjen vaikutus on vuonna 2027 yhteensä 1 387 000 euroa. Koneasetuksen muutoksen sekä valtion aluehallintouudistuksen takia ministeriössä aiemmin hoidetut koneisiin, henkilönsuojaimiin sekä köysiratoihin liittyvät ministeriön markkinavalvontatehtävät siirretään lupa- ja valvontavirastolle 1.12027 alkaen. Muutoksen myötä yksi virkamies siirtyy tehtävien mukana lupa- ja valvontavirastoon. Virkasiirtoon liittyen siirretään myös viran palkkaukseen varattua määrärahaa 80 000 euroa lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosastolle.

Työterveyslaitoksen valtionosuudeksi esitetään 25 028 000 euroa, joka on 1 582 000 euroa suurempi euroa suurempi kuin vuoden 2026 määräraha, joka oli 23 446 000 euroa. Määrärahan kasvua selittää TTL:n palkankorotusten tarkistukset, joka valtionhallinnon kirjanpitoyksiköistä poiketen korvataan kokonaisuudessaan koko sopimuskauden osalta kerralla. Lisäksi TTL:lle osoitettiin EU:n T&K –rahoituksen kansallista vastinrahoitusta 328 000 euroa. Hallituskauden aikana tehtyjen tuottavuussäästöjen vaikutus TTL:lle on vuonna yhteensä 1 558 000 euroa.

Tasa-arvon edistäminen

Palkka-avoimuusdirektiivin toimeenpanoa varten siirretään kolmea henkilötyövuotta vastaavat resurssit Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta tasa-arvovaltuutetulle. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa myös Tilastokeskukselle aiheutuvista kustannuksista, eli 80 000 euron kertaluontoisesta perustamiskustannuksesta vuosina 2026–2027, joka huomioitiin 2026 lisätalousarviossa ja 80 000 euron vuosittaisesta kustannuksesta vuodesta 2027 alkaen. Tasa-arvovaltuutettu toimii palkka-avoimuusdirektiivissä tarkoitettuna valvontaelimenä. Tasa-arvovaltuutetun tukena palkkaraportointivelvoitteen edellyttämien tietojen muodostamisessa ja analysoinnissa toimisi Tilastokeskus. Tilastokeskuksen rooli liittyisi direktiivin edellyttämien palkkaerotietojen muodostamiseen sekä tietojen välittämiseen tasa-arvovaltuutetulle.

Turvakotitoiminnan valtionrahoitukseen ehdotetaan 33,7 milj. euroa, jossa on lisäystä 2026 talousarvioon verrattuna 2 680 000 €. Toiminnan saavutettavuutta vahvistetaan erityisesti lisäämällä turvakotipaikkoja alueille, joilla kapasiteetti ei ole riittävä (Espoo, Kainuu), tai joilla ei ole vielä turvakotia (Keski-Uudenmaan hyvinvointialue sekä saamelaisten kotiseutualue). Vuonna 2026 uusia turvakotipaikkoja on perustettu Turkuun, Imatralle, Helsinkiin, Ouluun ja Tampereelle yhteensä 15. Turvakotien perhepaikkojen kokonaismäärä on vuoden 2026 syyskuussa 243 (vrt. vuonna 2015 oli 114 paikkaa). THL on arvioinut, että Suomessa tulisi olla vähintään 262 turvakotipaikkaa.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnalle (NAPE) varataan 150 000 euroa. Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen vastaiseen työhön osoitetaan 46 000 euroa.

Osana sosiaali- ja terveysministeriön valmistelemaa naisten terveyden strategiaa selvitetään gynekologisten sairauksien ja oireyhtymien hoitopolkujen yhtenäistämistä. Lisäksi Duodecimille varataan 90 000 euroa

endometrioosin Käypä hoito -suosituksen laatimista varten. Edelleen, kansainvälisen tasa-arvopalkinnon (IGEP) toimeenpanoon on varattu 500 000 euroa.

Työttömyysturva

Työttömyysetuuksien perusturvan valtionosuuksien on varattu vuoden 2027 talousarviossa 1 500 miljoonaa euroa, joka on 55 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Vuoden 2026 talousarvioon nähden määrärahan tarvetta työttömyysetuuksien perusturvassa kasvattavat etenkin 1.2.2026 voimaan tullut toimeentulotuen kokonaisuudistus ja esitys tilapäisen suojelun oleskeluluvalla olevien oikeudesta yleistukeen.

Vuoden 2027 talousarvioesityksessä esitetään työttömyysetuuksien ansioturvan valtionosuuksiin 540 miljoonaa euroa, joka on 57 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarvioesityksessä momentille esitettiin määrärahaa. Työttömyysetuuksien ansioturvan määrärahaan vaikuttaa edelleen laskevasti ansioturvaan pääministeri Orpon kaudella toteutetut muutokset.

Kotoutujan yleistuen arvioidaan kasvattavan valtion talousarviomenoja vuonna 2027 noin 7,1 miljoonaa euroa ja täysimääräistesti voimassa ollessaan noin 9,2 miljoonaa euroa. Menojen kasvu johtuu pääasiassa kielikoulutuksen takuuaikaa koskevasta säännöksestä, josta työvoimaviranomaisille syntyvä kustannus korvattaisiin kunnille. Kotihoidon tuessa otetaan käyttöön ns. Norjan malli. Kotihoidon tuen saamisen edellytykseksi tulee se, että lapsen pääasiallinen hoitaja on asunut Suomessa tai muualla EU- ja ETA-alueella vähintään kolme vuotta ennen tuen alkamista. Tavoite on edistää lasten ja vanhempien kotoutumista ja kielen oppimista. Malli lisää työttömyysturvamenojen valtion rahoitusosuutta n. 0,4 milj. eurolla. Mallista aiheutuva varhaiskasvatuksen kustannusten nousu korvattaan kunnille.

Kuntouttava työtoiminta ja sen ajalta maksettavat kulukorvaukset lakkautetaan osana sosiaalihuollon työllistymistä ja työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen uudistusta. Muutos vähentää kuntouttavan työtoiminnan korvauksia hyvinvointialueille 20 milj. eurolla ja kulukorvauksia 3,5 milj. euroa.

Talousarvioesitysten sukupuolivaikutusten tarkastelu

Hallitusohjelma linjaa, että ”Tasa-arvon edistäminen huomioidaan talousarvioprosessissa, keskeisissä uudistuksissa ja hankkeissa.” VM:n ohjeen mukaan ministeriöiden tulee sisällyttää pääluokkaperusteluihinsa otsikoitu yhteenvetotarkastelu sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä talousarvioesitykseen liittyvästä toiminnasta.

STM seuraa yhteenvetoja vuosittain erityisesti konkreettisten sukupuolten tasa-arvoa edistävien tavoitteiden, toimenpiteiden ja määrärahojen näkökulmasta (pisteytys 1-10). Seurannat julkaistaan Hankeikkunassa. Yhteenvetotarkastelujen perusteella voidaan kuvata budjettiin liittyviä sukupuolten tasa-arvon tavoitteita, toimenpiteitä ja tasa-arvon edistämisen määrärahoja sekä arvioida ministeriöiden talousarvioesityksiä sukupuolinäkökulmasta. On kuitenkin huomattava, että ne eivät tuota valtion budjetin sukupuolivaikutusten arviointia.

Vuoden 2027 talousarvioesityksen yhteenvetotarkastelujen keskiarvo oli hiukan edellistä vuotta korkeampi. Eniten pisteitä saivat PLM ja UM, joiden hyviä pisteitä selitti erityisesti useiden tasa-arvo**tavoitteiden** kirjaaminen. Kuuteen pisteeseen pääsivät STM, OKM ja SM. **Yhdeksällä ministeriöllä oli myös toimenpiteitä tai määrärahoja; eniten niitä oli STM:llä**. Kolmella ministeriöllä ei ollut lainkaan toimenpiteitä tai määrärahoja (YM, LVM, VM). Huolestuttavaa on, että monen ministeriön yhteenvedot pysyvät identtisinä tai lähes samoina vuodesta toiseen. Viidellä ministeriöllä yhteenvetotarkastelu oli täysin tai lähes sama kuin edellisenä vuonna (VNK, UM, PLM, VM, MMM). Tämän perusteella voi olettaa, että ministeriöissä ei varsinaisesti arvioida budjetin sukupuolivaikutuksia.

Toivomme, että esittämämme huomiot ja näkökohdat tukevat työ- ja tasa-arvovaliokunnan työskentelyä asiassa.

Kunnioittavasti,

Erityisasiantuntija Ville Hänninen

Erityisasiantuntija Severi Saarela

Sosiaali- ja terveysministeriö